www.ketab.ir

خورشید و خرامان

ئەدەبیات کلاسیک کوردی

فەرهاد عزەتیزادە – مەسعوود قەنبەری

عزتی زاده، فرهاد – قنبری، مسعود

خورشید و خرامان/ عزەتیزادە، **فەرهاد – قەنبەری، مەسعوود**

کرمانشاه: **مەسعوود قەنبەری**، ۱۳۹۳.

۴۰۰ص.

ISBN۹۸۷-۶۰۰-۰۴۱۰-۵۵-۱

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیپا.

شعر کردی_ قرن ۱۲_مجموعه‌ها

رده بندی کنگره: PIR۳۲۵۶۴۱۳۹۳ع۲۴۳آ/

رده بندی دیویی: ۸فا۲۱۸/۹

شماره کتاب شناسی ملی: ۳۵۲۴۶۴۴

ناسنامەی پرتووک

ناو پرتووک: خورشید و خرامان

[illegible]ژار: ئەدەبیات کلاسیک کوردی

[illegible]: مێرزا ئەلماسخان کەنولەیی

کۆکردنەوە: فەرهاد عزەتیزادە – مەسعوود قەنبەری

پیتچن: فرانک ئەردەشێری

چاپەمەنی: دیباچە (سەعید شرافەتی زەنگنە)

رووبەرگ: لەتیف شوکری

چاپ یەکم: ساڵ ۲۰۱٦ – کرماشان

تیراژ: ۱۰۰۰ دەنک

شابک: ۹۸۷-٦۰۰-٤۱۰-٥٥-١

پێرست

ناوەڕۆک

لاپەڕە

پێشەکی ٧
پیشگفتار ١٤
پەسەن خودای گەورا ٣٩
لە دایک بوین خورشید خاوەر ٤٠
دیدار خورشید خاوەر و ئەفدالْ و عاشق بوین خورشید وە خرامان ٥٥
چێین خورشید خاوەر ئڕا چین ٧٢
کوشیان سەلْسالْ دێو وە دەس خورشید خاوەر ٧٩
کوشیان ئژدەها وە دەس خورشید خاوەر و رزگاری قەمەرناز ٩٢
شەڕکردن خورشید و بێهروز و ئاشکرا بوین رزگاری قەمەرناز ئڕا بێهروز ٩٩
چێین خورشید و بێهروز ئڕا وڵگەی چین ١٢٤
چێین خرامان وە باخ رووح ئەفزا و دیدار خورشید ١٤٣
چێین خورشید و بێهروز وە لای خرامان ١٥٠
قاقەز نووسان خرامان وە خورشید ١٦٦
ئاڕاسە کردن مەجلس مێوانی ئڕا خورشید ١٨٦
هاتن خورشید وە باخ رووح ئەفزا ١٩٥
نامە کیاستن خورشید ئڕا بێهروز و پاشخوان بێهروز وە خورشید ٢١٣

www.ketab.ir

کیاستن خاقان، خواجه وه باخ رووح ئەفزا ... ۲۲۱

کیاستن فەغفوور ئڕا شەڕ کردن وەل خورشید و کوشیان فەغفوور وه دەس خورشید ... ۲۲۳

ئاگاداری بێهروز و قاقەز نووسان وه شاهرخشا و ئێکەش هاتن خودی و غولامان وه باخ ... ۲۳۶

سپا کوو کردن ئڕا خورشید و بێهروز ... ۲٤۶

ئاخر شەڕ خاقان وەل خورشید و بێهروز و دیل کەفتن خاقان وه دەس بێهروز ... ۲٤۹

مێوانی کردن شاهرخ و خورشید و بێهروز له لاین خاقان ... ۲۶۲

داجمیان ئووردی خەتا و خورشید و خرامان ... ۲۷۱

چوونەوەی ئووردی وه خەتا ... ۲۷۳

جەژن زەماوەن خورشید و بێهروز له شار خەتا ... ۲۷۹

چوونەوەی خورشید و خرامان ئڕا خاوەر ... ۲۸۳

هاتن بێهرووز و قەمەرتاج ئڕا دیدار خورشید و خرامان ... ۲۹۷

چیرۆک هاتن مەلاک سلێمان و نامه کیاستن وه خاقان و خوازبێاری خرامان ... ۳۰٤

نامه نویسان خاقان وه خورشید ... ۳۱٤

شەڕ کردن خورشید و عفریتان [illegible] ... ۳۱۸

پاتشای خورشید و ئاخر چیرۆک ... ۳۸۱

فەرهەنگۆک ... ۲۸٤

پەیوەسەیل ... ۳۹۱

سەرچاوەیل ... ۳۹۹

پیشەکی

له زوورم کاریز و کەلەپوورەیل جەهان، ئەوسانە و ڕازە و هەڵبەستراوەیل حەماسی و عاشقانەی فرەیگ هەس ک گەلەیل، جوور نەشێ له پێناسەی مەعنەوی و بیر و هەست دیرۆکی خوەیان وە شانازیەو نووڕن وە پێیان و پارێزوانی لێیان کەن و ئڕا ناساندن خوەیان وە دنیا، بڵاوێیان کەن. بەڵام گامەس، له کاریز و فەرهەنگ هیچ گەلێگ وە قەد گەل کورد، ئەوسانە و بەرهەم بەزمی، ڕەزمی، عاشقانە و... وە ئێ فرەی و ڕەنگامەیی و چەشن و چونیەتییە وجود نەیاشتوود. بەرهەمەیلێ جوور **مەم و زین**، **خەج و سیامەند**، **لاس و خەزاڵ**، **بارام و گوڵ ئەندام**، **شیرین و فەرهاد**، **لەیل و مەجنوون**، **خورشید و خرامان**، **حەسوو و نازە**، **پاتوورە و پەری**، **حەیدەر بەگ و سەنەمبەر** و... ک شایەت و گەڤای ڕەسەنێگن ئڕا گەورایی و پایەبەرزی ئەدەبیات دەوڵەمەن و پڕبایەخ کوردی و هەڵکەفتن و دەسڵاتداری شاعرەیل ئێ بەرهەمەیله.

یەکێگ له ئێ ئاسەوارەیل دیاری و بایەخدارە، له ناو ئەدەبیات کلاسیک کوردی، **خورشید و خرامان** یا **خورشید خاوەرە** و بێگومان شان دەی له شان بەرهەمەیلێگ لەوای **مەم و زین** و **شیرین و فەرهاد**، وە ئێ بوونەوە ک شاعر وە شارەزایی تمام، دەس داس وە ئافراندن بەرهەمێگ غەنایی- حەماسی ک پڕە له وێنەیل و نگارەیل ڕەنگین ک وە زوانێگ ڕێک و پێک و هونەرمەندانە، ئاڕاسە کریاس.

www.ketab.ir

زوورم لێکۆڵەرەیل و تۆژینەکارەیل، مێرزا ئەڵماسخان کەنوڵەئی وە شاعر و داهێنەر **خورشید و خرامان** زانن. مێرزا ئەڵماسخان، یەکێگ لە گەشاوەترین ئاسارەیل ئاسمان فەرهەنگ و ئەدەب کوردیە ک لە سەردەم ئەفشاریە ژیایە. ئەڵماسخان کوڕ ئەحمەدخان کەنوڵەئی، لە ساڵ ۱۷۰۲زایینی، لە ئاوائی کەنوڵە ک لە میرەدێیەیل شار سەهەنە، سەر وە پارێزگای کرماشانە، لە بنەماڵەیگ بەگ و ئەشرافی وە دی هاتێیە. هەر لە ئەورە لە مەکتەوخانە دەس وە خوەنین و نۆسان کەێد و لە شوونێیا ڕێ و ڕەوەن سپاهیگەری و سوارکاری و ڕەزم چاشیەید و ئێکەش دەێد ئەو داڵدەی سپای نادر و بوود وە فەرماندەر فەوج سنە و مەرتەبەی سەرهەنگی گرێد. برێگ لە تاقیکارەیل، وە ئێ باوەڕەنە ک ڕیشێ و بنەچەک ئەڵماسخان، لە دەور و بەر سنە بۆیە، لە شوونێ یە ک نادرشا، ڕەفتار نامرۆڤایەتی و تێیا کەێد، توورێد و لە سپا جیاوە بوود. لە باوەت ئاژاوە و ناکووکی ناوێن ئەڵماسخان و نادرشاوە، چەند واتە و ڕەوایەت هەس. یەکێگ یەسە ک لە یەکێگ لە جەنگەیل ناوەی سپای ئێران و عوسمانی، لە ساڵ ۱۷۳۲زایینی، ک نادر شا، وەل عوسمان تووپاڵ پاشا شەڕ کەێد، ئەڵماسخان، ک فەرماندەر و سەروک فەوج سنە بۆیە، دێر ڕەسێد وە نووردی نادرا و سپای ئێران لە عوسمانی، شکس خوەێد. نادر ئێ شکیان و شکسە لە هساو خاوکاری و کەماڵی ئەڵماسخان نیێد و وە تەقاسێ، ڕەوت ناپیاگانە و دور لە مرۆڤایەتیێ وەل ئەڵماسخانا کەێد و فەرمان دەێد ئێ سەردار دڵشێر و ئەگیتە، ئەختە بکەن. پاش ئێ هەڵکەفت و کریار ناڕەوا، مێرزا ئەڵماسخان، تێدەو ئڕا کەنوڵە و گووشەگرەو بوود و خوەی لە خەڵک، پارێزنێد و ڕۆژگار وە شێعر نۆسان و تەمیرەژەنین، ئەو سەر بەێد.

واتەی دوێم یەسە ک ئەڵماسخان، لە شەڕ ناوێن نادرشا و تووپاڵ پاشا، بەیداخدار و ئاڵاهەڵگر سپا بۆیە و برێگ چن وە لای نادر و ئۆشن ئەڵماسخان لە ئەنقەس، بەیداخ خەفانێیە و سەربازەیل، وە گومان یە ک نادر و بەیداخدارێ کوشیانە، دەس لە جەنگ کیشانە و سپا شکیاس. وە واتەێ سێیم یەسە ک لە هەڕەمە و شلخای جەنگ، پای ئەسپ ئەڵماسخان چوودە چاڵێگا و ئەسپ ڕمێد و بەیداخ کەفێدە زەوی. سپای ئێران وە گومان یە ک نادر و بەیداخ هەڵگرێ کوشیانە، پاشەکشە کەن و مەیدان هیلن وە جی و دەیسا، سپا تێکشکێد و لە شوونێیا نادر، ئەو بڕیار ناهەزە وە سەرێ تیەرێد. بەڵام چشتێ ک

www.ketab.ir

بەرچاوە، یەسە ک پاش چەن وەختێگ، ک تووڕە و قین و قاڕ، لە سەر نادر پەڕێد و تێد ئەو سەر خوەی و خزمەتەیل و دڵاوەریەیلێ ک ئەڵماسخان ئڕا سپای ئێران، وە جی هاوردێیە، تیەرێد ئەو هۆر، فرە پەژیوان و خەجاڵەتەو بوود و بڕیار دەێد، داوای لێبووردن و عوزرخوازی بکەید و لە دڵ ئەڵماسخان درارێد. نادرشا چوود وە کەنۆلە و عوزرمایی کەێد و حکوومەت و کووەو کردنماڵیات کەنۆلە و سەهەنە و دینەوەر و بێڵەوار و گوندەیل و ئاوایەیل ئەو ناوچە، سپارێد وە ئەڵماسخان. ئێجوور ک بەرچاوە، ئەڵماسخان، پاش تووریان لە نادر و هاتن دجارە وە کەنۆلە، دەس کەێدە شێعر نۆسان و ئافراندن ئاسەوارەیل گرەی، ئەدەبی ک هەرکام لە ئێ بەرهەمەیلە، نیشان شارەزایی و ماموستای و لێزانین ئێ شاعر گەورانە و هەرکامێیان، لە شاکارەیل ئەدەبیات کوردین. ئەڵماسخان، خاوەن زیاتر لە بیێن بەرەم، و هەڵبەستە ک وە گومان زورم تاقیکارەیل، شانامەی کوردی، یەکێگ لە ئەو ئاسەوارەیلە بویە. **خورشید و خرامان، شیرین و فەرهاد، نادر و تووپاڵ** و...لە شاکارەیل ئێ هونەرمەند بزدارن ک زورمێیان وە شێوەی دەسنۆس، لە ناو ئەنتیکەخانەیل تەیران و ئرووپ یاداشتەیل شەخسی، لە گووشە و پراوێز کوردستان، بڵاون. ئەڵماسخان جییا لە شێعر وەتنی تەمەرەژەی گەورایگ بۆیە و گاهەس یە نیشانە و شوون لوورێگ لە ئایین و ڕێبازێ بوود ک نیسار وە ئایین یارسان بۆیە. دیتران ک لە ئەو سەردەمە، جوغرافیای یارسان، بەرینایی زیاترێ داشتێیە و گەوراتر بۆیە، ئێ گومانە دۆر لە ئاوەز نییە. بەڵام نەوادە و وەچەرزایل ئەڵماسخان نیسار سەر وە ڕێباز و ئایین شیعە دێرن و گشت تاقیکارەیلیش وە ئێ باوەڕەنە ک شیعە بوید. ئەڵماسخان کوڕ نەیاشتێیە، بەڵام سێ دۆەت داشتێیە و نەسڵێ لە لاین ئەوانە بەردەوامەو بۆیە. ئەڵماسخان کەنۆلەیی لە ساڵ ١٧٧٦زایینی ماڵئاوایی لە ژیان کردێیە و لە کەنۆلە وە خاک سپاریایە. لە باوەت دیروکی و زەمانی، ئێ شاعر گەورا، هاوچەرخ وەل شاعرەیلێگ جوور تەمەسور ئەیوانی، شاکە، مەلا نەجەف، خانایێ قوبادی و مەلا شەفیع کولیایی بۆیە و ئەڵماسخان و مەلا شەفیع، هاتوچوو ئەدەبی وە یەکەو داشتنە و ئڕا یەک شعر کل کردنە. مێرزا شەفیع ک لە بار تەمەن و سن و ساڵ لە ئەڵماسخان بوچکتر بویە، ڕێز و حۆرمەت فرەێگ ئڕایێ بڕوامەن بۆیە و لە هەر دەرفەتێگ چێیە وە کەنۆلە. لە ئاخرین سەفەر، هەنایێ ڕەسێد وە نزیک کەنۆلە، لە ڕێوارێگ پرسیار کەێد و ڕێوار خەوەر مەرگ ئەڵماسخان دەێد وە پێ. مێرزا

شەفیع فرە پەشێو و دڵگیر بوود و لە سەر گڵکو شاعر گەورا، لە شوون بانگ و گیری فرەێگ، ئێ شعرە نوشێد:

مێرزام خاموو‌شان، مێرزام خامووشان   مۆبارکت بوو، ماواێ خامووشان

نووشت بوو بادەێ بێهووشی نووشان   ڕەفیق مەجلس جەرگەێ مەی نووشان

سەراێ سەنگ و گڵ، وەنت بار نەبوو   رووحت نە دیوان، شەرمەسار نەبوو

هانام بو ئێجاز دۆعاێ خاسان بوو   سزاێ گووڕ ئەفشار وەنت ئاسان بوو

نە[illegible] سناڵ پرساێ خەێر و شەڕ   قادر قودرەت، لێوت کەروو تەڕ

بیناێ بێ زەواڵ شاێ پشت پەردە   ببەخشوت گوناێ کەردەێ ویەردە

دڵ ماوەروو تەنگ[illegible] وەی کرامانە   مێرزام یە سەفەر هات و نەهاتە

ئیمەیش یانە گشت[illegible] یە ڕاگەمانەن   ئاو مێهمانخانە یە جاگەمانەن

مێرزام ئێ دەردە وە م[illegible] کاڵێ   تولەێ دەس نیشان جە ویت نەداری

فەرزەندێ ژە ئەسڵ ئەسڵ ویت نەبوو   ئەمامێ ژە ئەسڵ فەسڵ ویت نەبوو

فەرزەند هەر خاسە، میوەێ باختەن   هەم شادی هەم زەوق، هەم چراختەن

تا ک زندەنی، دنیا و دینتەن   [illegible]ە دۆماێ مەردەن، جانشینتەن

وە ناز مەگێڵوو، وە دیواخانت   مەکە[illegible] گڵگەشت، سەیر باخانت

وەختێ ک پیری، مەکەروو قەست   فەرزەند[illegible] ریز[illegible] مەگیروو دەست

ئەو قەسر و ئەێوان، دیواخان تو   پەی خاپوور خاس[illegible]ن، [illegible] نە ساێ گڵکو

بەرق نەوبەهار، بواروو پێدا   بایەقوش وە موور، ب[illegible] تێدا

پەری ئەو خاسەن، وە خاک نەێ بوو   شەنیار تێ نیشوو، شەماڵ نە پەێ بوو

تا "شەفی" دنیاش بوو وە تووز و گەرد   ئاخ پەری "ئەڵماس" سەد ئاخ و سەد دەرد

دۆماێ "ئەڵماسخان" خان لاڵ شێوە   کزەێ تەمورە کەس نەبوو پێوە

پەێ چیمەن مێرزام ها نە سەراێ گڵ   گڵ وە دیدەم بوو، پەێ چیشمەن گوڵ؟

بار تا بپووشم بەرگێ جە پڵاس   بپووشوو "شەفی" جە دۆماێ "ئەڵماس"

www.ketab.ir

جیبیا لە هەست و ئێحساس ڕەنگینێگ ک ها لە ناو ئێ شعرە، زانیاری فرەێگ لە باوەت تایبەتمەندییەیل ژیان ئەڵماسخان لە ناوێ هەس؛ جوور شێوەێ زنەی ئەشرافی و نەیاشتن کوڕێ ک جیگرێ بوود و زاڵ بوونێ لە سەر ژەنیاری تەمیرە و...

برێگ لە تاقیکارەیل ئمڕۆژ ئەدەبیات کوردی، وەداخەو، گشتێ بەرهەم و مەنزوومەیلێ ک لە پێشوو وە جی مانە، وە ناو فۆلکلۆر دەن ئەو دەس. لەحاڵێگدا یانە ئاسەوارەیل کلاسیک ئیمەن. هەرچەن گاهەس بنەما و ڕچڵەکێیان لە فۆلکلۆر گریاود؛ بەڵام لە سەردەمەیلێ، شاعرەیلێگ جوور ئەحمەدخانی، مێرزا ئەڵماسخان، مێرزا شەفیع، مەلا وڵەوخان خوڵەوشی و...وە ئێ ئەوسانەیل فۆلکلۆریکە، ڕێز و بڕشت دانە و ڕیک پیکێیانەو کردنە و شکڵ و شێوەی ئەدەبی وە پێیان دانە. یەسە ک بایەس یانە وە ئاسەوارەیل ڕەسمی و کلاسیک خوەمان بزانیم، نە فۆلکلۆر. خاڵ ترەک ک بایەس وە پێ ئاماژە بکرێد؛ یەسە ک ئەوسم هەڵبەستراوەیل کوردی، لە پێشوو، لە لاین بەزمگرەیل و ئاوازە خوەنەیل کورد، وەل ئاوازەیل کوردی، جوور تەمیرە و دیوان و شمشاڵ و بلوور، لە قاڵب ئاوازەیل تایبەت ک **بەیت** وە پێیان وەتیاس، خوەنیانە. وەک نموونە، یەکێگ لە تایبەتی ترین بەیتەیل کوردی، لە ناوچەیل کەڵهوڕنشین، هەڵوەست **پاتوورە و پەری** بۆیە ک وەل بلوور و شمشاڵ، لە لاین گووراێچرەیل ناوچەیی خوەنیایە. **بەیت**، چیرۆک هەڵبەستراوێگە ک لە قاڵب وەزن برگەیی (هجایی) وەتیاس. هەڵبەستراوەیلێگ جوور **خەج و سیامەند و دمم دمم**، لە یانە بۆنە و گاهەس **خورشید و خرامان**، وەرجە سەردەم ژیان ئەڵماسخان لە ئێ بەیتەیلە بۆیە یا لانکەم شێوەی ئەوسانەیک داشتییە ک دەم لە دەم وەتیایە و ئێکەش ئەڵماسخان کەتولەیی ڕەسمیەت ئەدەبی وە پێ دانە. لە ناوچەیل ڕۆژهەڵات و باشوور کوردستان، بەیتەیل، فرەتر وەل بلوور و شمشاڵ چریانە و وە ئێ بچرەیلە وەتنە **بەیتبویش** یا **بەیتبێژ** و لە باکوور فرەتر وەل دیوان خوەنیانە و پێیان وەتنە **سترانبێژ** ک هێمان وە شێوەی گەڕۆکی و دەورەگەردی ئێ هونەرە لە کوردستان بەردەوامە. **خورشید و خرامان** تایبەتمەندییەیل فرە ڕەنگینێ دێرێد. شانۆەیل ڕەزم و شەڕڤانی و شکار و بەزم و شادخوەری، ک گوڕان و پەیەڵپەی، سەر لە شوون، وەل یەکا ئامێژەن بۆنە، ئێ بەرهە پڕهاز و ڕەنگاوڕەنگ کردێیە. شاعر وە شارەزایی و مامۆستایی تەمام، گشت دیاردەیل ژیان پاڵەوانی، خستێیەسە وەر چەو. لە ناساندن و پێداهاتن گورز و قەڵخان و شمشێر و کەمەند و کەمان گرتێیە تا دڵنەوایی و پەیوەندی قارەمان و

www.ketab.ir

پاڵەوان وەل ئەسپێیا و مەجلسەیل شادخوەری و شادنووشی، تا قار و قین و خەشم و خەزەو و خوڕشت پاڵەوان لە ناو مەیدان گرتێیە تا ناز و نەوازین و لاواننەیل دڵداری؛ دەسڵاتدارانە، وە وشەیل ڕەنگین کوردی، نەقاشی کردێیە؛ تا ئەورە ک شەڕ و کیشمەکیش و سەکامەتی و ئارامش، لە ناو تانپوو چیرۆک ئامێژەنن. ئاشنایەتی شاعر وەل خوو و خیم ئایەمەیل لە ناو بەرهەم، فرە وە سەرنج و وەرچاوە. تەوسیفەیل شاعر لە خەم و تەمێیان عادڵشا و تاسە و خوازەی لە نەیاشتن ئەوڵاد و وجاخکووریێ لە سەرەتای چیرۆک، دڵڕاوەکی شا لە وەخت سەفەر خورشید، ئڕا وەڵگەی چین، ڕەفتارەیل چەواشە و دولا و [illegible] و [illegible]ار و خەزەوەیل ڕواڵەتکارانەی خرامان لە یەک لا و دڵڕاوەکی و نگەرانییەیل ڕاسەقین[illegible]ی وە خورشید، لە یەک لا. ڕەفتارەیل چەن پیەلێ و دژ وە یەک قەتاڵ دێو و وە تەما [illegible] و [illegible] دان دێوەیل برای، ئڕا شەڕ کردن وەل خورشیدا و ئازیەتباری و موور هاوردنێ لە [illegible] دنێیان؛ فرە ڕەنگین و هونەرمەندانە وە تەسویر کیشیاس. شەڕ و کیشەی ناوێن خورشید و دێو[illegible]ل (یا هەر ئەو خودایل وە ئەژمار ئەساتیر هند و ئێرانی ک لە لاین زەردەشت، [illegible] تاریانە و وە شێوەی نەماد پێسی و گەنی وەرچاوەو بونە؛ شەڕ هەرایەری ناوێن [illegible] و ئەموورا و ئەهریمەنە.)

وە بوونەی کەمساڵ بۆن دەوران [illegible]ی و دادوەری، لە دیرووک ئێ نیشتمانە، خەون گشتی (رویای عمومی) مەردم، لە قەوارەت شایل دادوەر، لە ناو ئەوسانەیل و چیرۆکەیل و هەڵبەستەیل، خوەی نیشان دەێ. [illegible] زانای عادڵشا (ئارکی تایپ پیر زانا) هانێ دەێ وەرەو دادوەری و شیەچگی، و لە [illegible] توایـد ک کار و ڕەوتێ لە سەروکی و ڕێبەری وڵات، هەڵگەردنێد و بەندیەیل سیاسی [illegible] و ماڵیاتەیل قورس، لاوەێد و خەزانەگەی بوەخشێد وە هەژارەیل و بێ پەلامارەیل.

ژن، لە زوورم ئەوسانەیل فولکلوریک کوردی و هەڵبەستراو یان هونراوەیل دڵداری و حەماسی و [illegible] جیگەی بەرز و وەرچەوێگ دێرێد و کەسایەتی گووشەگر و بێ لایەن و "مەعشووق پەردەنشین" نییە. بەڵکوو هزوور و هەنتەشێ وەرچەو بگر و دیاری دێرێد و گاجار فرەیش وێرا و چەونەترس و وەجەرگە. خرامان، مەشرەف و ڕاوێژێگ سەرکێش و یاخی دێرێد و وەل ئەوینداریەیل و خاترخوازەیلێیا، ڕەفتار و کریارێگ زبر و تن و تێژ دێرێد. لە شوون دڵ بەسان وە خورشید، ئەگیدانە و بێ ترس و بیم، لە نوای چەو کەنیزەیل و خزمەتکارەیل، دەس کەێدە مەی خوەری و شادنووشی و لە شەڕ ناوێن باوگێ

www.ketab.ir

و خورشـید، بـوود وە پاڵپشـت خورشـید و لە بەراوەر بـاوگێ وسـێد. نەترسـی و وێرایـی، زانـایی، نەریـت شـکنی وەل هێمـویی و داوانپـاکی، لە دیاریەیـل تـایبەت پوومەت ژن لە نـاو ئەدەبیات کوردیە.

خورشید و خرامان یا **خورشید خاوەر**، دەسـکەفت فێرکـاری و ڕەنـج چەن سـاڵەیگە ئـڕا پێیا کردن دەقەیل سەرەکی و دەسنۆسەیل زۆنە لە ئێ کتـاو بایەخدارە. ئاسـەوارەیلێگ لە ئێ جەرخە، بتچاخ (سند) ڕەسەنایەتی و پێناسەی دیروکی و فەرهەنگی ئیمە و شوون لـوور ژیان گەل و باوەڕەیل و مەشرەفەیل مەردم لە روژگارەیـل پێشـوون و لە ڕێ ئەوانەوە، وەل نەریتەیل (سنت ها) مەعنەوی و فەرهەنگی ئەژداد، ئاشنایەتی پێیا کەیم.

کـووەوکردن ئـێ بەرهەمەیـلە، توانێـد، بنەمـا و سـەرچاوە پڕبـایەخ فکـری و زوانـی و مەعنەوییـگ، بخایدە وە دەسەی مەردم و وە تـایبەت، شـاعرەیل و نۆسـەرەیل ئمـڕو تـا وە پاڵپشـتی ئـێ ئاسەوارەیلە، بتوانن بەرهەمەیـل تـازە بشـافرینن و وە رەژد و هەراش بـۆن ئەدەبیات و فەرهەنگ کۆمەڵگا یارمەتی بدەن.

وەداخەو، بەش گەورایگ لە ئەدەبیات فۆلکلور و کلاسـیک ئـیمە، وە مـدوو رەوش نارێـک دیروکی و سیاسی، و نەبوون پێشتگیری و پشتیوانی، لە مـاوەی قەڕنەیـل، ئامـانج چەپـار زەمـان قەرار گرتنە و لە ژێـر تەپ و تـووز فەراموشـی، گومـا هـاتنە و ئەگەر ئـڕا ئەودژای ئاسەوارەیل وە جی مەنێ، کرد و کاشێ نەکەیم، تونیایم ئەو چارەنۆسە بوون.

مەسعوود قەنبەری

www.ketab.ir